

The background of the slide is a repeating pattern of various school-related icons in a light gray color. These icons include backpacks, books, lightbulbs, pencils in a cup, rulers, protractors, cameras, film reels, and boxes.

Skoltsamernas historia på fotografier – Ur vems synvinkel belyses kulturen?

Beskrivning av lärresursen

- Detta lärreseurs presenterar skoltsamernas liv i Petsamo före andra världskriget. Bland bilderna ingår även bilder på olika föremål som vittnar om skoltsamernas rika hantverkskultur som lever och utvecklas starkt även i dag.
- Fotografierna i lärresursen utgör en utomstående fotografers syn på den samiska kulturen före andra världskriget.
  - Fundera i uppgiften på hur detta eventuellt har påverkat fotografiernas innehåll och teman.
  - Fundera också på hur synen skulle kunna vara annorlunda om fotografierna och föremålsbilderna hade tagits av en representant för samekulturen.

The background features a repeating pattern of various school-related icons in a light gray color. These icons include backpacks, books, lightbulbs, pencils in a cup, rulers, protractors, cameras, film reels, envelopes, and boxes.

Olika bostäder och byggnader

Uppgift 1

På följande sidor finns bilder av skoltsamer. Granska byggnaderna på bilderna.

- a) Vilka slags byggnader hittar du på bilderna?
- b) Fundera på varför skoltsamerna har haft olika bostadsbyggnader.

Uppgift 1 – bilder 1/3

Byggnader i Suonikylä

Hämäläinen Antti, Museiverket, Finsk-ugriska bildsamlingen.

Bildens användarrättigheter CC BY 4.0. Finna.fi: [Länk till bildens sida](#)

Huotari Gavrilovs torvkäta

Vilkuna Kustaa, Museiverket, Finsk-ugriska bildsamlingen.

Bildens användarrättigheter CC BY 4.0. Finna.fi: [Länk till bildens sida](#)

Uppgift 1 – bilder 2/3

En kåta delvis täckt med torv

Nickul Karl, Museiverket, Finsk-ugriska bildsamlingen.

Bildens användarrättigheter CC BY 4.0. Finna.fi: [Länk till bildens sida](#)

Bod, nili

Manninen Ilmari, Museiverket, Finsk-ugriska bildsamlingen.

Bildens användarrättigheter CC BY 4.0. Finna.fi: [Länk till bildens sida](#)

Uppgift 1 – bilder 3/3

Kolttaköngäs by

Vilkuna Kustaa, Museiverket, Finsk-ugriska bildsamlingen.

Bildens användarrättigheter CC BY 4.0. Finna.fi: [Länk till bildens sida](#)

Skoltsamiska kvinnor i vinterkläder

Nickul Karl, Museiverket, Finsk-ugriska bildsamlingen.

Bildens användarrättigheter CC BY 4.0. Finna.fi: [Länk till bildens sida](#)

Bostäder och byggnader förr och nuförtiden 1/2

- Skoltsamerna flyttade mellan vinter- och sommarplatserna enligt näringar som bedrivs under olika årstider. På en skoltsamisk gård i vinterbyarna och sommarplatserna fanns ofta en timmerstuga eller en torv- eller timmerkåta för boende samt olika bodar, djurskydd och en utomhusugn. Tillfälligt bodde skoltsamerna även i ett vindskydd.
- En stolpbod (njalla) är en typisk lagerbyggnad där man förvarade mat. Stolpbodens höga fot förhindrade vilddjuren att komma åt matlagret.

Bostäder och byggnader förr och nuförtiden 2/2

- Skoltsamerna förlorade sina traditionella släktområden till följd av andra världskriget och placerades ut i Finland, i Sevettijärvi-Näätämö och Nellim-Keväjärvi-områden. Skoltsamerna bosatte sig i skoltlägenheter som byggts av finska staten. I den nya hembygden kunde de dock inte längre bedriva den traditionella flyttningen efter säsong, och det fanns inte längre någon gemensam vinterby.
- I dag är särskilt Sevettijärvi en central för skoltsamisk kultur – i byn finns lokalerna för Kolttien kyläkokus (skoltsamernas bystämma) och Kolttakulttuurisäätiö (stiftelsen för skoltkulturen), Kolttien perinnetalo (skoltsamernas kulturhus) och andra viktiga tjänster för skoltsamerna. Även de övriga små byarna i det nuvarande skoltområdet är livskraftiga.

The background is a repeating pattern of various school-related icons in a light gray color. The icons include backpacks, books, lightbulbs, pencils in a cup, rulers, protractors, cameras, film reels, envelopes, and cubes. The text is centered over this pattern.

Skoltsamisk föremålskultur

Uppgift 1

- a) Vad betyder komsio?
- b) Vad användes den till?

Komsio; kiötkäm

Samemuseum Siida, SAAM föremålssamling.

Bildens användarrättigheter CC BY-ND 4.0. Finna.fi: [Länk till föremålets sida](#)

Kvinnan tar hand om tre barn i komsio-vaggor.

Nickul Karl, Museiverket, Finsk-ugriska bildsamlingen.

Bildens användarrättigheter CC BY 4.0. Finna.fi: [Länk till bildens sida](#)

Svar: Komsio

- Samerna har lagt och burit sina barn i en komsio. Komsio betyder alltså en vaggan och ett transportmedel för barn. Inom stugan eller kåtan hängdes komsio-vaggan i en sned upprätt ställning, och barnet kunde gungas i den. Under resan bar modern komsio-vaggan på ryggen, eller komsio-vaggan fästes i en sned upprätt ställning på en ren (på sommaren) eller böjdes i moderns ackja, dvs. renens släde (på vintern).
- Bottnen på komsio-vaggan snidas i trä, och ovanpå den spänns ett renskinn, sisna. På komsio-vaggans främre del fästs vanligen ett bomullstyg som skydd för barnets ansikte. Barnet lindas in i komsio-vaggan med lässnören av ull, och liknande vävda snören används också för att hänga upp komsio-vaggan.
- Den skoltsamiska komsio-vaggan är längre och smalare än de som används av andra samegrupper.

Paavali Sverloff klädd i peski och vintermössa.
Nickul Karl, Museiverket, Finsk-ugriska bildsamlingen.
Bildens användarättigheter CC BY 4.0. Finna.fi: [Länk till bildens sida](#)

Uppgift 2

- a) Vad betyder peski?
- b) Vad användes den till?

Svar: Peski

- Peski är en jacka som tillverkas av renpäls och som är sluten på samma sätt som en anorak. Peski kläddes på andra kläder under vintern när man arbetade ute eller rörde sig.
- På vintern använde både män och kvinnor en peski-jacka av renskinn.

Vjätsi Semenov tillverkar ådersnören

Manninen ilmari, Museiverket, Finsk-ugriska bildsamlingen.

Bildens användarrättigheter CC BY 4.0. Finna.fi: [Länk till bildens sida](#)

Uppgift 3

- a) Vad betyder ådersnöre (suoninyöri)?
- b) Vad användes det till?

Svar: Ådersnöre

- Ådersnöre, suoninyöri, är ett snöre som tillverkas av renens ådror. Förr i tiden användes ådersnören för att sy kläder på samma sätt som sytrådar. Snöret är hållbart och svullnar när det fuktas, vilket gör att den också fungerar som tätning till exempel i pälsskor.
- Se avsnittet om tillverkning av ådersnöre i kortfilmen "[Suonikylän talvielämää](#)" (vinter i Suonikylä). Hur gjordes det? (tips: tillverkning av ådersnöre från och med punkt 04.09)

Uppgift 4

På följande sidor finns bilder av skoltsamer. Granska särskilt deras huvudbonader.

- Vilka slags huvudbonader ser du?
- Vet du i vilka situationer olika huvudbonader användes?

Uppgift 4 – bilder 1/2

En man klädd i spetsbyxor, sani (släde) i bakgrunden
Nickul Karl, Museiverket, Finsk-ugriska bildsamlingen.
Bildens användarrättigheter CC BY 4.0. Finna.fi: [Länk till bildens sida](#)

Avfärd, ackja; enspann
Nickul Karl, Museiverket, Finsk-ugriska bildsamlingen.
Bildens användarrättigheter CC BY 4.0. Finna.fi: [Länk till bildens sida](#)

En kvinna kokar te med en samovar.
Nickul Karl, Museiverket, Finsk-ugriska bildsamlingen.
Bildens användarrättigheter CC BY 4.0. Finna.fi: [Länk till bildens sida](#)

Uppgift 4 – bilder 2/2

Paavali Sverlovs folk äter i stugan.

Manninen ilmari, Museiverket, Finsk-ugriska bildsamlingen.

Bildens användarrättigheter CC BY 4.0. Finna.fi: [Länk till bildens sida](#)

Rens benskinns mjukas på en spade

Manninen ilmari, Museiverket, Finsk-ugriska bildsamlingen.

Bildens användarrättigheter CC BY 4.0. Finna.fi: [Länk till bildens sida](#)

Uppgift 5

På de fyra följande sidorna presenteras skoltsamiska huvudbonader närmare. Med hjälp av bilderna bekantar du dig med kvinnors och mäns huvudbonader och deras användning.

Mäns huvudbonader

- Den skoltsamiska mannens huvudbonad, **pe' Iljkeä p' per** (till vänster), skyddar pannan, öronen och nacken mot kyla och snö.
- När skoltsamerna bodde i Petsamo, använde männen en stickad mössa, så kallad **varraslakki** (till höger), sommartid.

Mannens huvudbonad; pe' Iljkeä p' per; vinterhuvudbonad

Samemuseum Siida, SAAM föremålssamling.
Bildens användarrättigheter CC BY-ND 4.0.
Finna.fi: [Länk till föremålets sida](#)

Huvudbonad; mannens mössa
Nationalmuseum, Finsk-ugriska bildsamlingen.

Bildens användarrättigheter CC BY 4.0.
Finna.fi: [Länk till föremålets sida](#)

Kvinnors huvudbonader 1/3

- Vintertid använde skoltsamiska kvinnor en vinterhuvudbonad, **triif viķ** (till vänster), som skyddade pannan och öronen väl till exempel under resor.
- En skoltsamisk flicka tar mössan i bruk i konfirmationsåldern och använder den ända tills hon gifter sig. Flickans huvudbonad, **pee rvesk** (till höger), är låg, broderad med pärlor och öppen baktill. Den binds fast baktill med långa snören i olika färger.

Kvinnans huvudbonad; triif viķ;
vinterhuvudbonad
Samemuseum Siida, SAAM föremålssamling.
Bildens användarrättigheter CC BY-ND 4.0.
Finna.fi: [Länk till föremålets sida](#)

Kvinnans huvudbonad; flickans
huvudbonad; pee rvesk
Samemuseum Siida, SAAM föremålssamling.
Bildens användarrättigheter CC BY-ND 4.0.
Finna.fi: [Länk till föremålets sida](#)

Kvinnors huvudbonader 2/3

- En skoltsamisk kvinna tar hustruns huvudbonad, šaamšik, i bruk när hon gifter sig, och bär den resten av livet om hon inte blir änka. Hustruns huvudbonad är den mest dekorerade huvudbonaden av de skoltsamiska huvudbonaderna, och den används tillsammans med en sjal ovanpå.

Huvudbonad; hustruns mössa
Nationalmuseum, Finsk-ugriska bildsamlingen,
Antells samlingar.
Bildens användarrättigheter CC BY 4.0. Finna.fi:
[Länk till föremålets sida](#)

Kvinnans huvudbonad; hustruns
huvudbonad; šaamšik
Samemuseum Siida, SAAM föremålssamling.
Bildens användarrättigheter CC BY-ND 4.0.
Finna.fi: [Länk till föremålets sida](#)

Kvinnors huvudbonader 3/3

- Den skoltsamiska änkans huvudbonad, **po' vdneĵ**, är mer anspråkslöst dekorerad än hustruns huvudbonad. Huvudbonaden är sluten på toppen liksom hustruns huvudbonad, och en sjal används ovanpå den.

Kvinnans huvudbonad; **pó' vdneĵ**; änkans huvudbonad

Samemuseum Siida, SAAM föremålssamling.

Bildens användarrättigheter CC BY-ND 4.0.

Finna.fi: [Länk till föremålets sida](#)

Föremålskulturen och klädseln i dag 1/2

- Skoltsamiska huvudbonader är förenade med mycket symbolik. Särskilt kvinnornas huvudbonader berättar om förändringar i kvinnans livssituation. Både kvinnors och mäns huvudbonader dekorerats med konstrika brodersömmar med pärlor som är förknippade med tyst kommunikation och betydelser. Det fanns olika huvudbonader för sommaren och vintern, och två huvudbonader användes också på varandra.
- Huvudbonaderna är även i dag en viktig del av den skoltsamiska dräkten och bär bud om sin användare inom kulturen. Den skoltsamiska dräkten – liksom alla samedräkter – är i dag en dräkt som används vid livets viktiga stunder.

Esinekulttuuri ja pukeutuminen nykypäivänä 2/2

- Klicka på länkarna för mer information (sidorna är på finska)
  - Ylpeys ylläni: <https://yle.fi/uutiset/3-10494369>
  - Saamenpuku sitoo ihmiset yhteen: <https://yle.fi/uutiset/3-11191637>
  - Erään kolttanaisen käsityöpäiväkirja -vlogi: Kolttavaimon päähine šaamšik: <https://www.youtube.com/watch?v=aduUOoBM7Ok>
  - Erään kolttanaisen käsityöpäiväkirja: Pass the Brush Challenge: <https://www.youtube.com/watch?v=H23WRgBtI4U>

Reflektionsuppgift om klädselkultur

Fundera på i vilka situationer olika huvudbonader används i din egen kultur.

The background is a repeating pattern of various school-related icons in a light gray color. These icons include backpacks, books, lightbulbs, pencils in a cup, rulers, protractors, cameras, film reels, and boxes. The icons are arranged in a grid-like fashion across the entire page.

Skoltsamernas näringar och kulturella influenser

Uppgift 1

Vilka näringar finns på fotografierna på följande sidor?

Uppgift 2

När det gäller språket och traditionerna hör skoltsamerna till östsamerna. I deras kultur kan man se flera östliga influenser. Hittar du information om vilka östliga influenser det finns i den skoltsamiska kulturen på fotografierna på följande sidor?

Fotografierna i uppgifterna 1/4

En kvinna kokar te med en samovar.

Nickul Karl, Museiverket, Finsk-ugriska bildsamlingen.

Bildens användarrättigheter CC BY 4.0. Finna.fi: [Länk till bildens sida](#)

Rens benskinn mjukas på en spade

Manninen ilmari, Museiverket, Finsk-ugriska bildsamlingen.

Bildens användarrättigheter CC BY 4.0.

Finna.fi: [Länk till bildens sida](#)

Tillverkning av en nuoravene (repbåt)

Hallström Gustav, Museiverket, Finsk-ugriska bildsamlingen. Bildens användarrättigheter CC BY 4.0.

Finna.fi: [Länk till bildens sida](#)

Kiureli Moshnikoff gör en kälke

Nickul Karl, Museiverket, Finsk-ugriska bildsamlingen.

Bildens användarrättigheter CC BY 4.0.

Finna.fi: [Länk till bildens sida](#)

Fotografierna i uppgifterna 2/4

Notan dras med två båtar

Nickul Karl, Museiverket, Finsk-ugriska bildsamlingen.

Bildens användarrättigheter CC BY 4.0.

Finna.fi: [Länk till bildens sida](#)

Ost pressas ihop i formen

Nickul Karl, Museiverket, Finsk-ugriska bildsamlingen.

Bildens användarrättigheter CC BY 4.0.

Finna.fi: [Länk till bildens sida](#)

Kaisa Gauriloff sitter på kuosali (en bräda för spinning) och spinner med en slända.

Nickul Karl, Museiverket, Finsk-ugriska bildsamlingen.

Bildens användarrättigheter CC BY 4.0.

Finna.fi: [Länk till bildens sida](#)

Fotografierna i uppgifterna 3/4

**En rana vävs med en stående vävstol
uppifrån och ned**

Nieminen Heikki, Museiverket, Finsk-ugriska bildsamlingen.

Bildens användarrättigheter CC BY 4.0.

Finna.fi: [Länk till bildens sida](#)

Ett får mjölkas

Manninen ilmari, Museiverket, Finsk-ugriska bildsamlingen.

Bildens användarrättigheter CC BY 4.0.

Finna.fi: [Länk till bildens sida](#)

Märkning av renar

Nickul Karl, Museiverket, Finsk-ugriska bildsamlingen.

Bildens användarrättigheter CC BY 4.0.

Finna.fi: [Länk till bildens sida](#)

Fotografierna i uppgifterna 4/4

Kvinnor dricker te

Hämäläinen Antti, Museiverket, Finsk-ugriska bildsamlingen.

Bildens användarrättigheter CC BY 4.0.

Finna.fi: [Länk till bildens sida](#)

Stugans jumalnurkka (gudhörn)

Nikkilä Eino, Museiverket, Finsk-ugriska bildsamlingen.

Bildens användarrättigheter CC BY 4.0.

Finna.fi: [Länk till bildens sida](#)

Skoltsamer dansar kadrilj

Bögelund P. J., Museiverket, Finsk-ugriska bildsamlingen.

Bildens användarrättigheter CC BY 4.0.

Finna.fi: [Länk till bildens sida](#)

Svar: Näringar förr och nuförtiden

- När skoltsamerna bodde i Petsamo försörjde de sig på flera olika sätt – genom fiske, renskötsel, jakt, insamling, hantverk och fåruppfödning.
- Traditionella näringar utgör fortfarande grunden för skoltsamernas kultur och bär bud om deras språk och kultur. Skoltlagen gör det möjligt att bedriva naturnäringar i statens mark- och vattenområden inom skoltområdet.
- Naturnäringar är inte längre huvudnäringar för många skoltsamer utan de bedrivs som extra inkomstkällor eller fritidssysselsättning.
- Av de traditionella inkomstkällorna är renskötsel dock fortfarande en betydande näring i skoltområdet.

Svar: Kulturella influenser

- De östra influenserna i den skoltsamiska kulturen syns i bland annat matkulturen och bordsskicket. Fint bordsskick och gästfrihet betonas i skoltsamiska hem. Även det rikliga tedrickandet härstammar från öster.
- Skoltsamerna har traditionellt varit ortodoxa. Detta syns i skolthemmet där man hittar en ikonhörna mittemot ytterdörren på högra sidan.
- Skoltsamerna har en särpräglad kadriljtradition som har kommit till Petsamo från Ryssland och etablerats som en del av den skoltsamiska kulturen. Kadrilj dansades på fester – i synnerhet på bröllop till ackompanjemang av ett dragspel, ett munspel eller sång. I dag undervisas och dansas kadrilj bland annat i skolan och på kurser i traditionsdans.

The background of the slide is a repeating pattern of various school-related icons in a light gray color. These icons include backpacks, books, lightbulbs, pencils in a cup, rulers, protractors, film reels, cameras, and boxes. The icons are arranged in a grid-like fashion, creating a textured, educational atmosphere.

Immateriellt kulturarv

Skolflickor leker snörleken

Nickul Karl, Museiverket, Finsk-ugriska bildsamlingen.

Bildens användarrättigheter CC BY 4.0. Finna.fi: [Länk till bildens sida](#)

Uppgift 1

Bekanta dig med fotografiet.

- Vem finns på fotografiet och vad händer på fotografiet?
- Fundera på hur man kanske har lekt den traditionella nuoraleikki (snörlek)?

Svar: Snörleken

- Snörleken lektes i en stor grupp i vinterbyn.
- Så här leker man snörleken: Man tar en lasso eller ett snöre som binds till en ring. Deltagarna tar fast i snöret och ställer sig i en cirkel där en deltagare står som fångare i mitten. Fångaren börjar fånga de som håller fast i snöret, men fångaren får inte gå utanför cirkeln. Den som fångaren försöker ta kan släppa taget om snöret och springa bort, men om hen blir fast, måste hen gå in i cirkeln och bli fångare.
- Snörleken är en del av skoltsamernas immateriella kulturarv, det vill säga levande tradition i fest och vardag. Snörleken leks fortfarande till exempel i skolor.
- Liknar snörleken någon lek som du känner till från förut?

Uppgift 2

- a) Vem finns på fotografiet och vad händer på fotografiet?
- b) Fundera på hur man eventuellt har spelat det traditionella spelet paaskopeli (paasko betyder ledben)?

Paasko-spelet spelas i Ljorsehjauri

Nickul Karl, Museiverket, Finsk-ugriska bildsamlingen.

Bildens användarrättigheter CC BY 4.0. Finna.fi: [Länk till bildens sida](#)

Jaakko Sverloff spelar paasko-spelet med Gauriloffs kvinnor

Nickul Karl, Museiverket, Finsk-ugriska bildsamlingen.

Bildens användarrättigheter CC BY 4.0. Finna.fi: [Länk till bildens sida](#)

Svar: Paasko-spelet

- Paasko-spelet (oftastörr på skoltsamiska) är ett skoltsamiskt spel som spelas med renens ledben.
- I spelet tar två eller flera spelare turvis en handfull ben och kastar dem på ett jämnt underlag. De renben som blivit stående på fyra "ben" är renar, de renben som står på två "ben" är herdar. Spelet fortsätter tills alla ben är renar eller människor. Den spelare som har samlat in mest renar vinner.
- Se hur paasko-spelet har spelats och spelas fortfarande:
http://www.kuati.fi/fi/askartelu-ja-pelit/pelit.php?material_id=291
- Liknar paasko-spelet något spel som du känner till från förut?

Extrauppgift

- Fundera på vilka spel eller lekar är viktiga för dig? Eller har varit?
- Vem har lärt dig leka eller spela dem?
- Med vem spelar eller leker du dem?
- Vet du vilka spel och lekar dina föräldrar och far- och morföräldrar har spelat eller lekt? Är de samma som du själv spelar eller leker?
- Hur tycker du att spel och lekar har förändrats med tiden?